

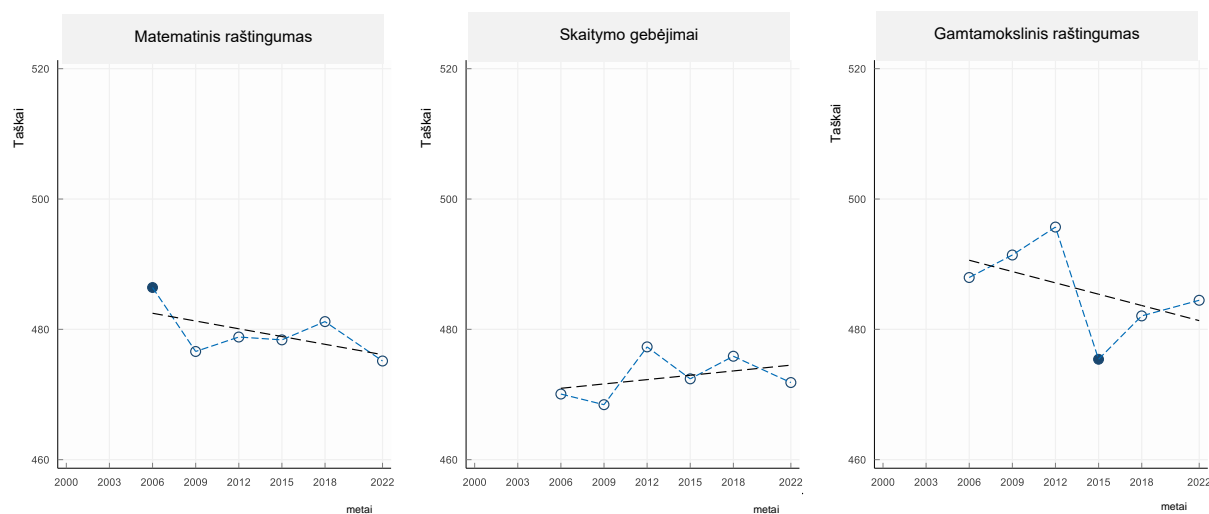
Lietuva

PISA tyrimas 2022

PISA tyrimas (angl. *Programme for International Student Assessment*) – tai tarptautinis švietimo tyrimas, kurio tikslas – įvertinti penkiolikmečių mokinių skaitymo gebėjimus, matematinį ir gamtamokslinį raštingumą. Siekiant išsiaiškinti, kaip švietimo sistemos parengia mokinius realiems gyvenimo iššūkiams ir sėkmingam dalyvavimui visuomenės gyvenime, tirama, kaip mokiniai geba spręsti sudėtingas problemas, kritiškai mąstyti ir efektyviai bendrauti. PISA tyrime Lietuva dalyvauja nuo 2006 metų. Tyrimas suteikia galimybę palyginti šalies duomenis tarptautiniu mastu, tad Lietuvos švietimo politikai ir pedagogai gali stebėti rezultatų kaitą, šalies pažangą ir mokyti iš kitų šalių patirties.

Lietuvos penkiolikmečių mokinių pasiekimai PISA tyrime

1 paveikslas. Skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rezultatų kaitos tendencijos 2006–2022 m.

Pastaba: Balti skrituliukai žymi vidutinius rezultatus, kurie statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo PISA 2022 vidurkio. Juodos linijos rodo tendenciją.
Šaltinis: OECD, PISA 2022 duomenų bazė, lentelės I.B1.5.4, I.B1.5.5 ir I.B1.5.6.

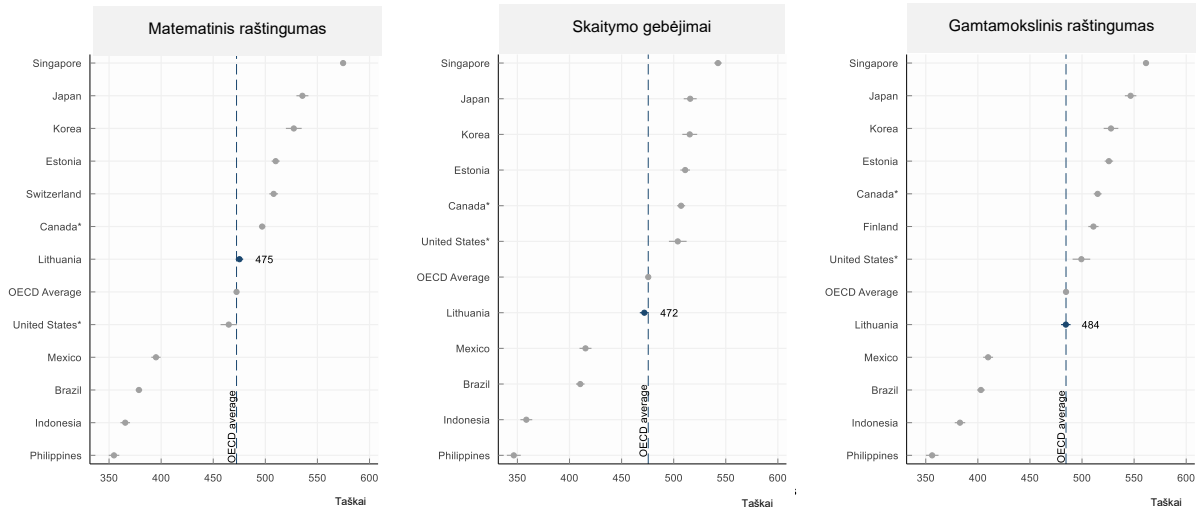
- 2022 m. skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rezultatų vidurkis išliko maždaug toks pat kaip ir 2018 m.
- Vidutiniai 2022 m. visų trijų sričių rezultatai buvo panašūs į ankstesnių metų vertinimų rezultatus. Per 2006–2022 m. laikotarpį stebimi tik nedideli (ir dažniausiai – nereikšmingi) svyravimai apie istorinį šalies vidurkį.
- 2018–2022 m. laikotarpiu skaitymo gebėjimų, matematinio, gamtamokslinio raštingumo srityse atotrūkis tarp daugiausia balų surinkusių mokinių (10 proc. mokinių, kurių rezultatai yra aukščiausi) ir silpniausių mokinių (10 proc. mokinių, kurių rezultatai yra žemiausi) reikšmingai nepakito. Tiek geriausiai, tiek prasčiausiai besimokančių mokinių matematinio raštingumo rezultatai yra panašūs į ankstesnių ciklų rezultatus.
- Palyginti su 2012 m., bazinio pasiekimų lygmens (2 pasiekimų lygmens) nepasiekusių mokinių dalis skaitymo gebėjimų ir matematinio raštingumo srityse reikšmingai nepasikeitė, o bazinio lygmens nepasiekusių mokinių

dalis gamtamokslinio raštingumo srityje išaugo penkiais procentiniais punktais (nors gamtos mokslų bendras raštingumo vidurkis šiek tiek padidėjo).

Lietuvos mokinių pasiekimai tarptautiniame kontekste

2 paveikslas. Vidutiniai skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rezultatai PISA tyrime 2022 m.

Lietuva, EBPO šalių vidurkis ir pasirinktos lyginamosios šalys

Pastabos: tarp lyginamųjų šalių yra šešios aukščiausius rezultatus kiekvienoje tiriamojoje srityje pasiekusios šalys ir penkios šalys, kuriose mokosi daugiausia penkiolikmečių mokinių.

Už taškinių žymeklių į šonus besitęsiančios horizontalios linijos nurodo vidutinių įverčių paklaidas (95 % pasikliautinis intervalas).

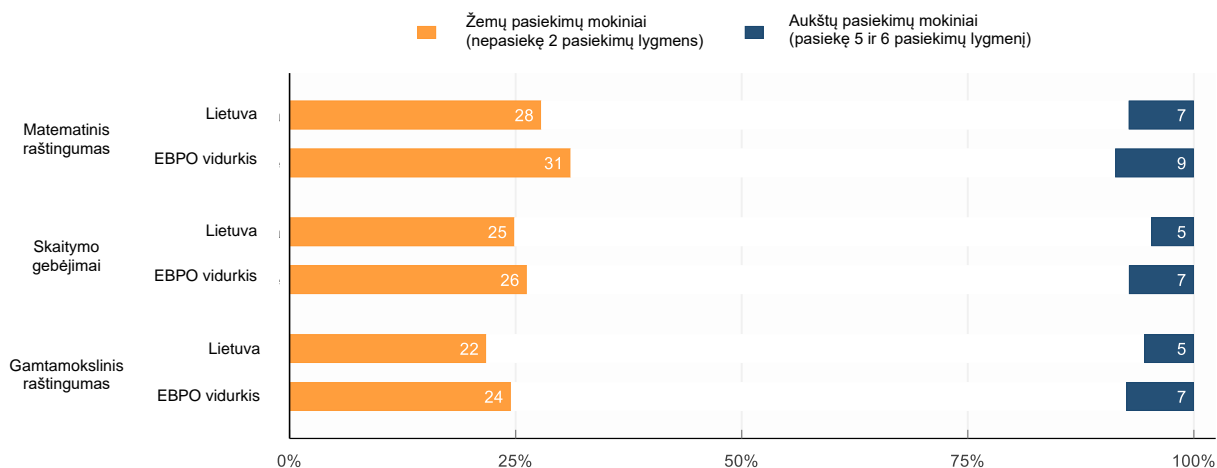
Šaltinis: OECD, PISA 2022 duomenų bazė, lentelės I.B1.2.1, I.B1.2.2 ir I.B1.2.3.

- Lietuvos mokinių skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rezultatai yra artimi EBPO šalių vidurkiui.
- Palyginti su EBPO šalių vidurkiu, mažesnė Lietuvos mokinių dalis bent vienoje srityje pademonstravo labai aukštus rezultatus (pasiekė 5 arba 6 pasiekimų lygmenį), tačiau kartu didesnė dalis mokinių nei vidutiniškai EBPO šalyse pasiekė bent bazinį pasiekimų lygmenį (2 arba aukštesnį lygmenį) visose trijose srityse.

Matematinio raštingumo rezultatai – ką mokiniai žino ir moka matematinio raštingumo srityje?

- Matematinio raštingumo srityje Lietuvoje 72 proc. mokinių pasiekė bent bazinį pasiekimų lygmenį (bent 2 pasiekimų lygmenį) – tai gerokai daugiau nei vidutiniškai EBPO šalyse (EBPO vidurkis – 69 proc.). Šį lygmenį pasiekę mokiniai gali interpretuoti ir be tiesioginių nurodymų atpažinti, kaip galima matematiškai pavaizduoti paprastą situaciją (pvz., palyginti dviejų alternatyvių maršrutų atstumą arba perskaičiuoti kainas kita valiuta). Daugiau nei 85 proc. Singapūro, Makao (Kinija), Japonijos, Honkongo (Kinija)*, Kinų Taipėjaus ir Estijos mokinių (mažėjančia tvarka) pasiekė šį arba aukštesnį pasiekimų lygmenį.
- Aukščiausius matematinio raštingumo pasiekimų lygmenis (5 ar 6 lygmenį) pasiekė maždaug 7 proc. Lietuvos mokinių (EBPO vidurkis – 9 proc.). Aukščiausius lygmenis pasiekusių mokinių daugiausia buvo šešiose Azijos šalyse: Singapūre (41 proc.), Taivane (32 proc.), Makao (29 proc.), Honkonge* (27 proc.), Japonijoje (23 proc.) ir P. Korėjoje (23 proc.). Šiuos lygmenis pasiekę mokiniai geba matematiškai modeliuoti sudėtingas situacijas, parinkti tinkamas problemų sprendimo strategijas, jas palyginti ir įvertinti. Iš 81 PISA tyrime dalyvavusių šalių tik 16-oje daugiau nei 10 proc. mokinių pasiekė 5 arba 6 matematinio raštingumo pasiekimų lygmenį.

3 paveikslas. Aukščiausius ir žemiausius rezultatus skaitymo gebėjimų, matematinio raštingumo ir gamtamokslinio raštingumo srityse pademonstravusių mokinių dalis

Pastaba: grafike pateikti skaičiai nurodo procentus.

Šaltinis: OECD, PISA 2022 duomenų bazė, lentelės I.B1.3.1, I.B1.3.2 ir I.B1.3.3.

Skaitymo gebėjimų rezultatai – ką mokiniai moka ir supranta?

- 75 proc. Lietuvos mokinių pasiekė 2 ar aukštesnį skaitymo gebėjimų lygmenį (EBPO vidurkis – 74 proc.). Šį lygmenį pasiekę mokiniai geba nustatyti pagrindinę vidutinės apimties teksto mintį, rasti informaciją pagal nurodytus aiškius, nors kartais ir sudėtingus kriterijus, vadovaudamiesi aiškiais nurodymais gali apmąstyti teksto tikslą ir formą. Bazinį skaitymo gebėjimų lygmenį (2 ar aukštesnį pasiekimų lygmenį) pasiekusių penkiolikmečių mokinių dalis svyravo nuo 89 proc. Singapūre iki 8 proc. Kambodžoje.
- Lietuvoje 5 proc. mokinių pasiekė 5 ar aukštesnį skaitymo gebėjimų lygmenį (EBPO vidurkis – 7 proc.). Šį lygmenį pasiekę mokiniai geba suprasti ilgus tekstus, abstrakčias ar nelogiškas sąvokas ir, remdamiesi netiesioginėmis užuominomis, susijusiomis su informacijos turiniu ar šaltiniu, moka atskirti faktus nuo nuomonės.

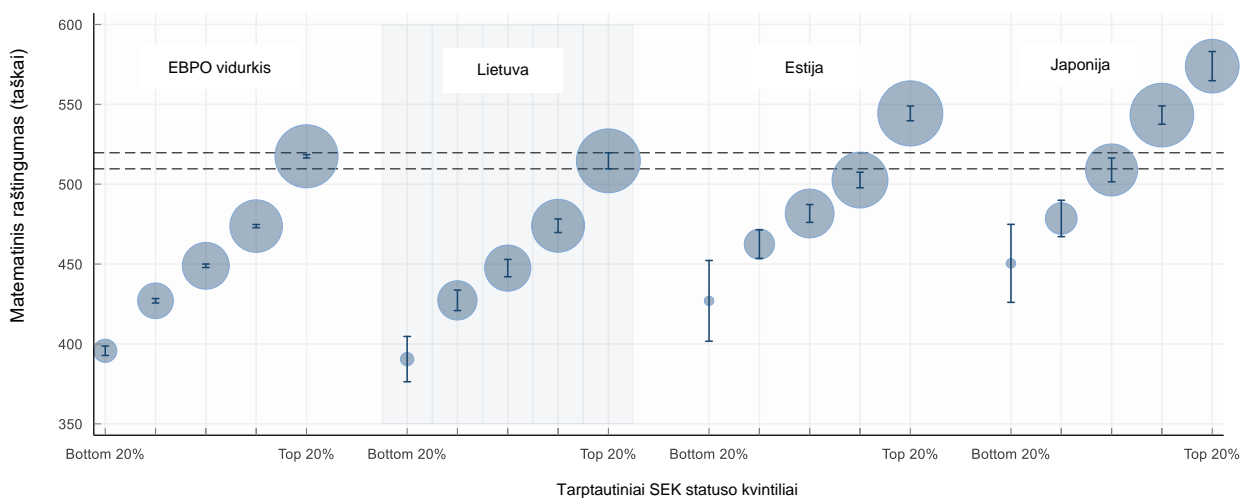
Gamtamokslinio raštingumo rezultatai – ką mokiniai žino ir moka gamtos mokslų srityje?

- Maždaug 78 proc. Lietuvos mokinių pasiekė 2 arba aukštesnį gamtamokslinio raštingumo pasiekimų lygmenį (EBPO vidurkis – 76 proc.). Šį lygmenį pasiekę mokiniai geba atpažinti teisingą žinomų mokslinių reiškinių paaiškinimą ir gali pasinaudoti šiomis žiniomis, kad nesudėtingais atvejais nustatytų, ar išvada pagrįsta pateiktais duomenimis.
- Lietuvoje 5 proc. mokinių pademonstravo aukščiausius gamtamokslinio raštingumo rezultatus, t. y. pasiekė 5 arba 6 pasiekimų lygmenį (EBPO vidurkis – 7 proc.). Šie mokiniai geba kūrybiškai ir savarankiškai taikyti gamtos mokslų žinias įvairiose, taip pat ir nežinomose situacijose.

Lietuvos mokinių pasiekimų atotrūkis

Socialinė, ekonominė ir kultūrinė mokinio aplinka ir pasiekimai

4 paveikslas. Vidutinių matematinio raštingumo rezultatų pasiskirstymas pagal mokinių socialinio, ekonominio ir kultūrinio (SEK) statuso tarptautinius kvintilius

Pastaba: skrituliukų dydis yra proporcingas mokinių populiacijos daliai kiekviename socialinio ir ekonominio statuso kvintilyje (kaip nustatyta pagal PISA socialinio, ekonominio ir kultūrinio statuso (SEK) indeksą). Kvintiliai nustatyti tarptautiniu lygiu, kad į kiekvieną kvintilį patektų 20 proc. PISA tyrimo dalyvių; todėl kiekvienoje nacionalinėje imtyje ši dalis gali skirtis nuo 20 proc.

Vertikalūs stulpeliai skrituliuko viduje ar išeinantys už jo ribų nurodo su kiekvienu įverčiu susijusį neapibrėžtumą (95 % pasikliautinis intervalas). Horizontalios brūkšninės linijos rodo neapibrėžtumą, susijusį su didžiausios Lietuvos mokinių grupės (apibrėžtos pagal tarptautinį kvintilį) vidutiniu rezultatu.

Šaltinis: OECD, PISA 2022 duomenų bazės, lentelės I.B1.4.6 ir I.B1.4.8.

- PISA tyrime socialinio, ekonominio ir kultūrinio statuso (SEK) indeksas apskaičiuojamas taip, kad visi PISA testą atliekantys mokiniai, nepriklausomai nuo šalies, kurioje jie gyvena, galėtų būti priskirti tai pačiai (vieningai) socialinio, ekonominio ir kultūrinio statuso skalei. Tai reiškia, kad šį SEK statuso indeksą galima naudoti lyginant skirtingose šalyse gyvenančių panašios socialinės ir ekonominės padėties mokinių rezultatus. Lietuvoje 38 proc. mokinių (didžiausia dalis) pateko į aukščiausią tarptautinės SEK skalės dalį, t. y. buvo tarp palankiausių sąlygas turinčių mokinių, kurie 2022 m. atliko PISA testą. Šios grupės mokinių matematinio raštingumo rezultatų vidurkis buvo 515 taškų. Estijoje ir Japonijoje panašioje socialinėje, ekonominėje ir kultūrinėje aplinkoje gyvenantys mokiniai paprastai pasiekia gerokai aukštesnį rezultatą.
- Remiantis socialinio, ekonominio ir kultūrinio statuso (SEK) indeksu visų PISA tyrime dalyvaujančių šalių ir ekonomikų mokiniai gali būti suskirstyti į keturias vienodo dydžio grupes (toje šalyje) nuo labiausiai nepalankioje iki palankiausioje aplinkoje gyvenančių (į kiekvieną grupę patenka 25 % kiekvienos šalies ir (arba) ekonomikos penkiolikmečių mokinių populiacijos). Lietuvoje palankioje padėtyje esančių mokinių (SEK statuso I ketvirčio) matematikos rezultatai buvo 92 balais aukštesni už nepalankioje padėtyje esančių mokinių (SEK statuso IV ketvirčio). Šis palankaus ir nepalankaus SEK statuso mokinių pasiekimų skirtumas panašus į vidutinį skirtumą tarp šių dviejų grupių (93 taškai) EBPO šalyse.
- Per 2012–2022 m. laikotarpį matematinio raštingumo pasiekimų atotrūkis tarp palankioje ir nepalankioje SEK aplinkoje gyvenančių mokinių (priklausančių I ir IV SEK statuso ketvirčių grupėms) išliko stabilus ir Lietuvoje, ir vidutiniškai EBPO šalyse.
- Visose PISA tyrime dalyvaujančiose šalyse ir ekonomikose SEK statusas yra matematikos pasiekimus lemiantis veiksnys. 2022 m. tyrime PISA socialinis, ekonominis ir kultūrinis statusas gali paaiškinti 17 proc. Lietuvos mokinių matematikos pasiekimų skirtumų (palyginti su 15 proc. vidutiniškai EBPO šalyse).
- Lietuvoje maždaug 10 proc. nepalankioje SEK aplinkoje esančių mokinių sugebėjo pasiekti aukščiausią matematinio raštingumo rezultatų ketvirtį. Šiuos mokinius galima laikyti akademiškai atspariais, nes, nepaisant

nepalankių socialinių ir ekonominių sąlygų, jie pasiekė aukščiausius akademinius rezultatus lyginant su kitais šalies mokiniais. Visose EBPO šalyse vidutiniškai 10 proc. nepalankioje SEK aplinkoje esančių mokinių pasiekė aukščiausią matematinio raštingumo rezultatų ketvirtį savo šalyje.

Mokinių pasiekimų skirtumai pagal lytį

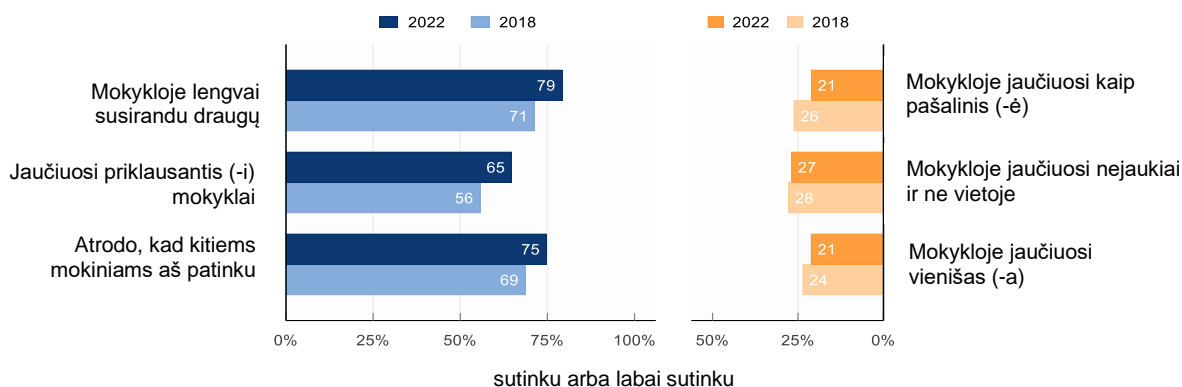
- Lietuvoje matematinio raštingumo srityje vaikinių rezultatai buvo 5 balais aukštesni nei merginų, o skaitymo gebėjimų srityje – atvirkščiai – merginų rezultatai buvo 31 balu aukštesni nei vaikinių. Matematinio raštingumo srityje vaikinių rezultatai buvo geresni nei merginų 40 šalių, o 17 šalių merginų rezultatai buvo aukštesni nei vaikinių. Likusiose 24 šalyse reikšmingų pasiekimų skirtumų tarp merginų ir vaikinių rezultatų nenustatyta. Beveik visose PISA 2022 tyrime dalyvavusiose šalyse (79 iš 81) skaitymo gebėjimų srityje merginos vidutiniškai surinko daugiau taškų nei vaikinai.
- Lietuvoje žemus matematinio raštingumo rezultatus parodžiusių vaikinių (28 proc.) ir merginų (28 proc.) dalis yra panaši, tačiau skaitymo gebėjimų srityje bazinio pasiekimų lygmens (2 lygmens) nepasiekusių vaikinių dalis buvo gerokai didesnė nei merginų (31 proc. vaikinių ir 19 proc. merginų). Matematinio raštingumo srityje aukščiausius rezultatus pasiekusių vaikinių yra daugiau (9 proc.) nei merginų (6 proc.), tačiau skaitymo gebėjimų srityje tarp aukščiausius pasiekimų lygmenis (5–6) pasiekusių mokinių daugiau merginų (6 proc.) nei vaikinių (4 proc.).
- 2012–2022 m. laikotarpiu vaikinių ir merginų matematinio raštingumo rezultatai Lietuvoje išliko stabilūs.

Mokyklos aplinka Lietuvoje

Priklausymo mokyklai jausmas ir pasitenkinimas gyvenimu

- 2022 m. 79 proc. PISA tyrime dalyvavusių Lietuvos mokinių teigė, kad mokykloje lengvai susiranda draugu (EBPO vidurkis – 76 proc.), o 65 proc. mokinių jautėsi priklausantys mokyklai (EBPO vidurkis – 75 proc.). Mokykloje jaučiasi vieniši 21 proc. mokinių, o dar 21 proc. mokinių nurodė, kad mokykloje jaučiasi kaip pašaliniai arba atstumtieji (EBPO vidurkis atitinkamai 16 proc. ir 17 proc.). Palyginti su 2018 m., Lietuvoje mokinių priklausymo mokyklai jausmas padidėjo.
- Mokinių pasitenkinimas gyvenimu pastaraisiais metais sumažėjo daugelyje šalių. 2022 m. Lietuvoje 14 proc. mokinių nurodė, kad nėra patenkinti gyvenimu: skalėje nuo 0 iki 10 jų pasitenkinimo gyvenimu vertinimas svyravo nuo 0 iki 4 balų. 2018 m. nepatenkintų gyvenimu mokinių dalis buvo mažesnė (12 proc.). Visose EBPO šalyse nepatenkintų gyvenimu mokinių dalis padidėjo vidutiniškai nuo 11 proc. 2015 m. iki 16 proc. 2018 m. ir 18 proc. 2022 m.

5 paveikslas. Priklausymo mokyklai jausmas

Pastaba: grafike pateikti skaičiai nurodo procentus.

Šaltinis: OECD, PISA 2022 duomenų bazė, lentelė II.B1.1.4.

Pagalba mokantis ir disciplina matematikos pamokų metu

- Lietuvoje 51 proc. PISA tyrime dalyvavusių mokinių teigė, kad daugumoje matematikos pamokų mokytojas domisi kiekvieno mokinio mokymusi (EBPO vidurkis – 63 proc.), o 67 proc. mokinių teigė, kad mokytojas suteikia papildomos pagalbos, kai mokiniams jos reikia (EBPO vidurkis – 70 proc.). 2012 m. atitinkami rodikliai Lietuvoje buvo 55 proc. ir 76 proc. Palyginti su 2012 m., matematinio raštingumo rezultatai 2022 m. vidutiniškai mažiau suprastėjo tose švietimo sistemose, kuriose daugiau mokinių nurodė, kad mokytojais suteikia papildomos pagalbos, kai mokiniams jos reikia.
- Kai kurie mokiniai matematikos mokosi nedrausmingoje ir mokymuisi nepalankioje aplinkoje: 2022 m. apie 18 proc. Lietuvos mokinių nurodė, kad negali susikaupti daugumoje arba visose pamokose (EBPO vidurkis – 23 proc.); 23 proc. mokinių nesiklauso, ką sako mokytojas (EBPO vidurkis – 30 proc.); 25 proc. mokinių išsiblaško naudodamiesi skaitmeniniais prietaisais (EBPO vidurkis – 30 proc.); 20 proc. mokinių išblaško kiti skaitmeniniais prietaisais besinaudojantys mokiniai (EBPO vidurkis – 25 proc.). EBPO šalyse mokiniai vidutiniškai rečiau nurodė, kad išsiblaškė naudodamiesi skaitmeniniais prietaisais, jei mokyklos teritorijoje buvo uždrausta naudotis mobiliaisiais telefonais.

Saugi aplinka mokykloje ir už jos ribų

- PISA tyrimo 2022 duomenimis, tose švietimo sistemose, kuriose mokinių pasiekimai išliko aukšti, o mokinių priklausymo mokyklai jausmas pagerėjo, mokiniai dažniausiai jautėsi saugesni ir mokykloje mažiau susidūrė su patyčiomis ir kitu pavojingu elgesiu.
- Lietuvoje 7 proc. mokinių nurodė nesijaučiantys saugūs pakeliui į mokyklą (EBPO vidurkis – 8 proc.); 6 proc. mokinių nurodė nesijaučiantys saugūs savo mokyklos klasėse (EBPO vidurkis – 7 proc.); 10 proc. mokinių nurodė nesijaučiantys saugūs kitose mokyklos vietose (pvz., koridoriuje, valgykloje, tualete) (EBPO vidurkis – 10 proc.).
- Lietuvoje apie 16 proc. merginų ir 17 proc. vaikų nurodė, kad bent kelis kartus per mėnesį tapo patyčių aukomis (EBPO vidurkis: 20 proc. merginų ir 21 proc. vaikų). Palyginti su 2018 m. PISA tyrimo ciklu, 2022 m. vidutiniškai EBPO šalyse mažiau mokinių patyrė patyčias: 2022 m. tik 7 proc. (Lietuvoje – 5 proc.) mokinių nurodė, kad kiti mokiniai apie juos skleidė paskalas, o 2018 m. tokių mokinių buvo 11 proc. (Lietuvoje – 13 proc.).

Tėvų įsitraukimas į mokymo procesą

- PISA tyrime iš mokyklų direktorių surinktų duomenų matyti, kad 2018–2022 m. laikotarpiu daugelyje šalių, tarp jų ir Lietuvoje, gerokai sumažėjo į mokyklos ir mokymosi veiklas įsitraukusių tėvų dalis. 2022 m. Lietuvoje 30 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad per praėjusius mokslo metus bent pusė šeimų savo iniciatyva aptarė vaiko pažangą su mokytoju (52 proc. nurodė, kad aptarimas vyko mokytojo iniciatyva). 2018 m. vaiko pažangos aptarimą inicijavusių tėvų dalis buvo 40 proc., o mokytojų iniciatyva vykusiuose susitikimuose dalyvavo 59 proc. tėvų. Tose švietimo sistemose, kuriose 2018–2022 m. laikotarpiu daugiau tėvų įsitraukė į mokymosi procesą (t. y. vaiko pažangos aptarimo susitikimus inicijavusių tėvų dalis sumažėjo mažiau), matematinio raštingumo rezultatai paprastai buvo stabilesni arba geresni.

Mokymasis COVID-19 pandemijos sąlygomis (mokyklų uždarymas)

- Lietuvoje 33 proc. PISA tyrime dalyvavusių mokinių nurodė, kad jų mokykla dėl COVID-19 pandemijos ribojimų buvo uždaryta ilgiau nei tris mėnesius. EBPO šalyse vidutiniškai 51 proc. mokinių susidūrė su panašios trukmės mokymo įstaigų uždarymu. Švietimo sistemose, kuriose mokinių pasiekimai išliko aukšti, o mokinių priklausymo mokyklai jausmas pagerėjo, mažiau mokinių patyrė ilgą mokyklos uždarymą.

- Lietuvoje nuotolinio mokymosi metu 36 proc. mokinių nurodė, kad bent kartą per savaitę jiems buvo sunku suprasti mokyklinės užduotis, 23 proc. mokinių nerado, kas galėtų jiems padėti atlikti mokyklinės užduotis (EBPO vidurkiai: 34 proc. ir 24 proc.). Švietimo sistemose, kuriose mokinių pasiekimai išliko aukšti, o mokinių priklausymo mokyklai jausmas pagerėjo, mažiau mokinių susidūrė su problemomis nuotolinio mokymosi metu.
- Uždarius mokyklas, mokiniams trūko emocinės paramos. Lietuvoje 57 proc. mokinių nurodė, kad tiesioginių nuotolinių pamokų metu jiems kasdien buvo teikiama parama; 16 proc. mokinių nurodė, kad kas nors iš mokyklos kasdien klausė, kaip jie jaučiasi (EBPO vidurkiai: 51 proc. ir 13 proc.).
- Jei ateityje vėl tektų uždaryti mokyklas, daugelis EBPO šalių mokinių jaustųsi užtikrintai naudodamiesi skaitmeninėmis technologijomis mokymuisi nuotoliniu būdu, tačiau kur kas mažiau mokinių jaustųsi galintys prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi. Lietuvoje maždaug 85 proc. mokinių jaučiasi užtikrintai arba labai užtikrintai naudodamiesi vaizdo komunikacijos programomis, o 63 proc. mokinių jaučiasi užtikrintai arba labai užtikrintai, jog gali save motyvuoti atlikti mokyklinės užduotis (EBPO vidurkiai: 77 proc. ir 58 proc.).

Kiti PISA tyrimo rezultatai

Išlaidos švietimui ir žmogiškieji ištekliai

- Mokinių pasiekimai tik iš dalies priklauso nuo išlaidų švietimui. Šalyse, kuriose 2019 m. vienam mokiniui tenkančios bendrosios išlaidos per visus pradinio ir vidurinio ugdymo metus (nuo 6 iki 15 metų amžiaus) buvo mažesnės nei 75 000 JAV dolerių (perkamosios galios paritetas, toliau – PGP), didesnės išlaidos švietimui buvo susijusios su aukštesniais matematinio raštingumo testo rezultatais. Lietuvoje vienam mokiniui tenkančios kaupiamosios išlaidos per daugiau nei dešimt mokymosi mokykloje metų (nuo 6 iki 15 metų amžiaus) sudarė maždaug 72 100 JAV dolerių (PGP).
- 2022 m. maždaug pusėje visų šalių, tarp jų ir Lietuvoje, mokyklų direktoriai dažniau nei 2018 m. nurodė, kad mokykloje trūksta pedagogų. 2022 m. 27 proc. Lietuvos mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad pedagogų trūkumas riboja mokyklos galimybes teikti švietimo paslaugas (4 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad mokyklos galimybes teikti švietimo paslaugas riboja kvalifikuotų pedagogų trūkumas). 2018 m. tokių mokinių dalis buvo atitinkamai 7 proc. ir 4 proc. Daugumoje PISA tyrime dalyvavusių šalių mokiniai, besimokantys mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad mokykloje trūksta pedagogų, pademonstravo prastesnius matematinio raštingumo rezultatus nei mokiniai, besimokantys mokyklose, kurių direktoriai nurodė, kad mokykloje netrūksta pedagogų arba trūkumas yra nedidelis.

Mokinių edukacinė trajektorija

- 2022 m. atliekant PISA tyrimo testą, 93 proc. Lietuvos penkiolikmečių mokinių mokėsi 9 klasėje.
- Lietuvoje 87 proc. mokinių nurodė, kad vienus metus ar ilgiau mokėsi pagal ikimokyklinio ugdymo programą (EBPO vidurkis – 94 proc.). Visose EBPO šalyse mokiniai, kurie pagal ikimokyklinio ugdymo programą mokėsi vienus metus ar ilgiau, sulaukė 15 metų, pasiekė geresnių matematikos rezultatų nei mokiniai, kurie niekada nesimokė pagal ikimokyklinio ugdymo arba ją lankė trumpiau nei vienus metus, nepriklausomai nuo jų socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos.
- Maždaug 2 proc. Lietuvos mokinių nurodė, kad yra bent kartą antrus metus kartoję visą mokslo metų ugdymo programą (EBPO vidurkis – 9 proc.). Aukštus rezultatus pasiekusiose švietimo sistemose ugdymo kurso kartojimas yra mažiau paplitęs.

Mokyklų autonomija

- Lietuvoje 98 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kuriose už mokytojų įdarbinimą atsakingi mokyklų direktoriai (EBPO vidurkis – 60 proc.); 85 proc. mokinių mokėsi mokyklose, kuriose mokytojai buvo atsakingi už mokymosi priemonių pasirinkimą (EBPO vidurkis – 76 proc.). Daugelyje šalių, kuriose mokinių pasiekimai yra aukšti, atsakomybė minėtais aspektais paprastai patikima mokyklų direktoriams ir mokytojams.

Informacija apie PISA tyrimą 2022

Tiriamosios sritys

- PISA tyrime vertinami skaitymo gebėjimai, matematinis ir gamtamokslinis raštingumas, taip pat šalys gali pasirinkti papildomai vertinti mokinių finansinį raštingumą ir konkrečiame cikle siūlomą naujovišką sritį – 2022 m. tai buvo kūrybinis mąstymas. Tyrimas sukonstruotas taip, kad kiekviename cikle išsamiau tyrinėjama viena iš sričių – 2022 m. tyrime daugiau dėmesio buvo skirta matematinio raštingumo vertinimui. Skaitymo gebėjimų, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo rezultatai skelbiami 2023 m. gruodžio 5 d., o kūrybinio mąstymo ir finansinio raštingumo rezultatai – 2024 m.

Tyrimo dalyviai

- 2022 m. PISA tyrime dalyvavo 690 000 mokinių, atstovaujančių maždaug 29 milijonams penkiolikmečių, besimokančių mokyklose, 81-oje tyrime dalyvaujančioje šalyje.
- Lietuvoje tyrime dalyvavo 7 257 mokiniai iš 292 mokyklų, kurie atstovavo maždaug 24 300 penkiolikmečiams mokiniams (apie 92 proc. visų Lietuvos penkiolikmečių).

Tyrimo struktūra

- Mokiniais buvo pateikti du valandos trukmės testai, kurių kiekvienas skirtas vienai tiriamajai sričiai. Visi mokiniai gavo skirtingus testo klausimus ir skirtingus tiriamųjų sričių derinius (pvz., matematinio raštingumo ir skaitymo gebėjimų, gamtamokslinio ir matematinio raštingumo ir t. t.). Testo užduotys buvo sudarytos iš pasirenkamųjų atsakymų ir atvirojo tipo klausimų.
- Mokiniais taip pat buvo pateiktas klausimynas, kuriam užpildyti prireikė maždaug 35 minučių. Klausimynas skirtas surinkti kontekstinę informaciją apie mokinius, jų nuostatas ir įsitikinimus, namų ir mokyklos aplinką, mokymosi patirtį. Mokyklų direktoriai pildė klausimyną apie mokyklos valdymą, mokymo proceso organizavimą ir mokymosi aplinką.
- Siekiant surinkti daugiau informacijos, kai kuriose šalyse mokiniams, tėvams ir (arba) mokytojams buvo pateikti papildomi klausimynai, tačiau šių neprivalomų klausimynų rezultatai bendroje tyrimo ataskaitoje nėra aptariami.

Išskirtinis PISA tyrimo ciklas

- Tyrimo PISA ciklas turėjo vykti 2021 metais, tačiau dėl COVID-19 pandemijos jis buvo atidėtas vieniems metams. Dėl neįprastų aplinkybių tyrimo vykdymo laikotarpiu kilo sunkumų renkant duomenis, todėl kai kurios šalys ar ekonomikos (pažymėtos žvaigždute) nepasiekė vieno ar daugiau PISA imties standartų. Lietuvoje visi duomenys atitiko PISA nustatytus kokybės standartus ir buvo laikomi tinkamais.

Šaltiniai

OECD (2023), PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>.

OECD (2023), PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en>.

Šį darbą parengė ir publikavo EBPO. Čia išsakytos nuomonės ir argumentai nebūtinai atspindi oficialias EBPO šalių narių nuomones.

Šis dokumentas, taip pat ir visi duomenys ir žemėlapis, nepažeidžia jokios teritorijos statuso ar suvereniteto, tarptautinių sienų ir ribų nustatymo bei jokios teritorijos, miesto ar srities pavadinimo.

This work is published under the responsibility of the Secretary-General of the OECD. The opinions expressed and arguments employed herein do not necessarily reflect the official views of the Member countries of the OECD.

This document, as well as any data and map included herein, are without prejudice to the status of or sovereignty over any territory, to the delimitation of international frontiers and boundaries and to the name of any territory, city or area.

For more information about PISA 2022 visit www.oecd.org/pisa

Explore, compare and visualise more data and analysis using <http://gpseducation.oecd.org>.

Questions can be directed to the PISA team at the Directorate for Education and Skills: edu.pisa@oecd.org.

This note was written by Francesco Avvisati and Rodolfo Ilizaliturri, Directorate for Education and Skills.

This work is available under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). For specific information regarding the scope and terms of the licence as well as possible commercial use of this work or the use of PISA data please consult Terms and Conditions on www.oecd.org.